

FOLCKER, ERIK G.

**Handarbetets vänner [Stockholm. :
Fören.Handarbetets vänner] på
Köpenhamnsutställningen.**

Norrköping
1889

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

E. G. Folcker

Handarbetets Vänner på Köpenhamnsutställningen.

Sedan Riksdagen nekat anslag för deltagande från svensk sida i årets stora Nordiska utställning i Köpenhamn, och det sålunda åt den enskilda företagsamheten öfverlemnades att tillgodose våra intressen vid den af grannlandet anordnade täfningen, blef det en helt naturlig sak, att vår industri hvarken kunde bli tillräckligt väl eller tillräckligt mångsidigt representerad.

Att resultatet af vårt deltagande i utställningen dock blef jemförelsevis särdeles tillfredsställande må tillskrifvas intresset och offervilligheten hos de enskilde utställarne. Det var på den stora industriens, särskildt jern- och maskintillverkningens område, som det svenska namnet häfdade sitt gamla anseende, inom konstindustrien deremot måste vi — med flere märkliga undantag visserligen — i åtskilligt stå tillbaka för andra.

Det var dock en art af konstslöjd i hvilken den svenska afdelningen på ett aldeles särskildt sätt utmärkte sig, och det var den textila konsten. Ej nog att denna del af vår utställning hade att uppvisa en mängd i och för sig förträffliga saker, den framträdde i sin helhet såsom något oväntadt och nytt och ingaf främlingen förvåning och beundran öfver att finna en högt uppdrifven textilkonst, hvarom han förut torde haft ganska ringa begrepp.

Att vår textilkonst med så lyckligt resultat företrädde på Köpenhamnsutställningen beror i främsta rummet på den utmärkta beskaffenheten af de kollektioner som exponerades af Handarbetets Vänner i Stockholm, af Skånes kulturhistoriska förening och af Fru Thora Kulle i Lund.

Den qvinliga konstslöjden kvarstår ännu i Danmark på den ståndpunkt som den intog hos oss för ett tjugutal år sedan. I konstsömnaden är den naturalistiska stilen eller ostilen allena herrskande. Att i korsstygn, plattsöm, applikation o. s. v. efterbilda naturföremål och söka göra det så troget som möjligt d. v. s. utan en af sjelfva materialets beskaffenhet med nödvändighet gifven stilisering, se der de effekter för hvilkas frambringande den danska qvinnan ännu i dag öfvar sin konstfärdighet. Att det är möjligt att äfven på denna väg komma till ett konstnärligt resultat visade visserligen de af Dekorationsföreningen i Köpenhamn utställda och af Fru Ida Hansen utförda broderierna på kläde. Det var i ullgarn med fria plattsömstygn utförda blommande växter såsom stockrosor, spiräa, kastanie, ränn, tistel m. fl. fullkomligt naturhärmande och af en förträfflig verkan, starkt på-

1889

minnande om aqvarellens (en af våra yngre konstnärer, som såg dem i somras, är än i dag öfvertygad om, att de voro aqvareller). Ett dylikt undantag är emellertid naturligtvis mera ett bevis för än emot regeln, ty dels är det endast i en verklig konstnärs hand som sådant för en gång kan lyckas, dels äro dessa arbeten att betrakta såsom likställda med målningar och att behandla såsom sådana d. v. s. ingå såsom rent dekorativa element i en interiör. Det är då denna naturstil — oftast i okonstnärliga händer och i ett alldeles omedgörligt stoff — begagnas för prydnad af de föremål, till hvilka den qvinliga konstfliten af sjelfva sakens natur i allmänhet är hänvisad, som den blir ett oting.

Då ju, som bekant, Handarbetets Vänner just satt såsom sin uppgift att motarbeta denna falska riktning och väcka sinnet för verklig stil i konstväfnad och konstös, så kunde knappast blifva tal om någon täflan med systrarne på andra sidan Sundet, det blef snarare en eröfring man hade att rusta sig till.

I detta medvetande sattes alla krafter i verksamhet för åstadkommande af en så representativ och så allsidig utställning som möjligt. För de direkta omkostnaderna afsatte föreningen en större summa, hvarförutom på initiativ af dess ordförande ett antal enskilde intresserade sammansköto ett ungefär lika stort belopp såsom bidrag till kostnaderna för Handarbetets Vänner och Svenska Slöjdföreningens gemensamma utställning.

Som bekant hade nämligen Svenska Slöjdföreningen erbjudit sig att med bidrag från ett antal konstslöjdidkare anordna en större rumsinteriör illustrerande den ståndpunkt, hvarpå "konsten i hemmet" för närvarande hos oss befinner sig. Till att lemna den textila dekoreringsen af detta rum voro Handarbetets Vänner sjelfskrifna.

Här erbjöd sig naturligtvis ett ytterst tacksamt tillfälle till exponering af just sådana föremål, åt hvilkas konstnärliga utförande Handarbetets Vänner egnat sitt särskilda intresse. Här kunde dess möbelväfnader, dess mattor, borddukar, gardiner och dörrförhängen först rätt göra sig gällande, exponerade som de skulle blifva just i den omgifning och under de förhållanden, för hvilka de voro afsedda. Också visade det sig, att anordningen af det hela var synnerligen tillfredsställande.

I bakgrunden af det stora utställningspalatsets norra korsarm hade de båda föreningarnes gemensamma interiör fått sin plats. Ett par trappsteg höjdt öfver golftytan öppnade sig det ganska stora rummet med ena långsidan utåt. Väggarnes dekoreringsen var utförd efter mönstret af den s. k. Hertig Carls sängkammare på Gripsholms slott, med hög panel i ekfärg och stiliserade blommor i fyllningarne samt derofvan en i gul ton hållen, målad tapet med växtornament i

färger; det kassetterade taket var en fri kopia efter Drabant-salens tak på Gripsholm. I rummets venstra hörn var en s. k. "Erker" eller utbyggt fönster, och i det motsvarande högra stod en färgad kakelugn i renässansstil. Midt på golfvet under det stora bordet låg en väldig flossamatta i rik renässansstil komponerad af fr. *Gisberg*, med botten i tvänne nyanser blått och bård i gult och färger, denna den största och dyrbaraste af de exponerade mattorna var ett särdeles vackert prof på god komposition i förening med ett omsorgsfullt och gediget utförande. De stora fätöjljerna kring bordet voro klädda med gobelin eller flamsk väfnad, komponerad af fr. *Branting* i olika men harmonierande mönster och färger. Att dessa väfnader med deras svåra teknik och präktiga verkan väckte förtjent uppmärksamhet kan bland annat antagas deraf, att en fullständig dylik möbelklädsel blef beställd af en framstående dansk konstvän. Öfriga stolar liksom den stora soffan på venstra kortväggen voro klädda med krabbasår och dukagång efter goda allmogemönster. En bänk och en kista, liksom de andra möblerna i renässansstil, fullbordade det rörliga möblemanget. På kistan låg en tunn dyna med rikt mönster af mångfärgade blommor i plattsöm på mörkblå botten, ett litet mästestycke af smakfullt och ändamålsenligt använd allmogestil komponerad af fr. *Pétré*. Framför fönsteröppningen hängde en bred gardin med rika romanska bårder mot blå botten, ett dyrbart och präktigt exempel på fru *Winges* erkända mästerskap i behandlingen af för-renässansens textilornamentik. En i ljusa färger — hvitt, blått, rött och grönt — hållen genombruten "skjutgardin" framför samma fönster var med ledning af allmogemotiv ytterst smakfullt och på samma gång praktiskt anordnad af fr. *Rohthlieb*. Annu några mindre mattor, kuddar — hvar ibland en särdeles vacker "brasdyna" i Skånestil — samt hängkläden o. d. fullbordade jemte den breda "drätten" i dukagång under takfrisen Handarbetets Vänners insats i det ståtliga rummets dekorerung.

Emellertid var det här gifna tillfället till utställning visserligen ingalunda tillräckligt för en allsidig belysning af Handarbetets Vänners verksamhet. Dels lade ju rummets ganska bestämdt genomförda stil ett band på valet af de der exponerade föremålen, dels fordrade dess karakter af praktikum, att de skulle vara af dyrbar och präktig art, men framför allt var det dess egenskap af något i och för sig helt och afslutadt, som icke tillät en utställning af alla de arbeten åt hvilka Handarbetets Vänner egna sina krafter och intressen. En rik profsamling af dessa arbeten var därför exponerad i monter på sidorna om den stora interiören.

Framför dessa arbeten är dock att nämna Handarbetets Vänners *chef d'oeuvre*, den stora altarduken i Tyska kyrkan i Stockholm, af hvilken en del kopierats särskildt för denna

utställning. De flesta af föreningens medlemmar känna redan detta mästerverk af konstbroderi, vid hvilket komponering fru Winge använt all sin stora erfarenhet, sin fina smak och sin rika fantasi, och i hvilket utförande föreningens brodöser nedlagt all sin skicklighet; att duken äfven här blef föremål för allmän beundran behöfver icke sägas.

Bland de textilalster, åt hvilka Handarbetets Vänner eigna en särskild uppmärksamhet — och af hvilka flere prof äfven som vi sett funnos i interiören — äro kanske att i främsta rummet sätta dess väfnader i de olika gamla skånska metoderna: rödlakan, dukagång, krabbasnår o. s. v. Det är en föreningens stora förtjenst att hafva upptagit dessa gamla väfnader och påvisat deras dekorativa värde, och än större förtjenst har den inlagt i att genom noggrant urval bland de otaliga mönstren och färgsammanställningarne afskilja det stundom något råa och otillfredsställande i båda samt taga fasta på det från skönhetssynpunkt verkligt goda och värderika. De drätter, bonader och täcken, som här funnos utställda vittnade äfven med sina klara mönster, sina rika eller dämpade färger till förmån för denna föreningens reformerande verksamhet. En särskild art af dessa gamla väfnader, den s. k. "flossan" lämpar sig som bekant med fördel till mattväfnad, och de flossamattor som komma från Handarbetets Vänners väfstolar hafva redan länge vunnit det största erkännande. Vid utförandet af dessa mattor har Handarbetets Vänner gått ännu längre i sin reformering af de gamla allmogemönstren än vid de släta väfnaderna och detta med full rätt. Redan sjelfva tekniken lånar sig nämligen här till snart sagdt hvilken konststil som helst — de österländska mattväfnaderna äro t. ex. helt nära beslägtade med vår svenska flossa — och Handarbetets Vänner har vetat att häraf draga fördel för åstadkommande af talrika vexlande mönster och färgkombinationer. En af Prof. Kronberg komponerad matta med assyriskt motiv, bekant från hans stora tafla David och Saul på Nationalmuseum är Handarbetets Vänners hittills förnämligaste arbete af denna art och är ett verkligt mästerverk; men äfven de här utställda större och mindre flossaväfnaderna väckte förtjent uppmärksamhet för smakfulla mönster och färger samt gediget utförande.

Flere af dessa väfnader ha på senare tid med fördel imiterats i broderi och sålunda blifvit möjliga att åstadkomma äfven af i väfkonsten icke förfarna; åtskilliga kuddar, längder och dylikt utgjorde vackra prof på denna teknik.

Konstsömnaden eller handarbetet i egentlig mening med nålen såsom verktyg i motsats mot den mera mekaniska konstväfnaden med väfstolen såsom medel är den andra stora afdelning af textilkonst som tillhör Handarbetets Vänners verksamhet. Äfven här har föreningen utgått från nationela förutsättningar, upptagit gammalsvenska arbetssätt och begag-

nat svenska mönster — jag påminner särskildt om den fornordiska ornamentik som i början af H. V-s verksamhet var så godt som allena herrskande i dess sydda arbeten — men här ha de befintliga arbetssättens stora mångfald så väl som aktgifvandet på alla de historiska konststilarnes oändligt vexlande formverld fört till en frihet, som ej längre synes följa andra lagar än skönhetens och ändamålsenlighetens. I de utställda konstbroderierna hade man äfven tillfälle att iakttaga, hurusom mångfaldiga skilda motiv från olika länder och tider blifvit tillämpade för moderna behof, och alla vittnade de om ett öppet öga för stilarnes egendomligheter och för deras möjlighet till användning i hvarje särskildt fall. Sålunda såg man t. ex. en vacker lampmatta i Egyptisk stil med ett förträffligt arrangement af lotusblommor och knoppar, åtskilliga väskor, dukar o. d. i turkisk, arabisk, rumänisk m. fl. stilar. Af ytterst praktfull verkan var den stora bordduken i romansk stil med foglar och rankor i chattersöm på rikt röd botten, komponerad af fru Winge, och ej mindre beaktansvärd var fr. Brantings stora duk i korssöm med mörkare färger och orientaliskt mönster. Utom af de redan nämnda damerna hade mönster till dessa konstbroderier anordnats eller komponerats af fru *Petrelli*, fru *Fleetwood Derby*, fr. *Boklund* m. fl.

Med detta framhållande af den allsidighet i val af förebilder, som numera utmärker Handarbetets Vänners konstsoömnad vill jag visserligen ej hafva sagt, att de svenska motiven försummas, tvärtom är det ju bekant och blef det ännu mera på denna exposition, att genom föreningens försorg en mängd af dessa allmogesömnader alltjemt uppsökas och komma till heders. Sålunda sågos i en montre ett antal smakfulla serveringsdukar med bårder af blommor i rödt eller blått på hvit botten — det var de gamla Delsbomönstren som här användts och blifvit sjelfständigt tillämpade af socknens egna qvinnor; andra af dessa dukar visade en elegant bård i korsstygn — det var en förstorad användning af de band hvarmed kullorna i vissa dalsocknar sira sina ärmlinnigar. Från Dalarne hemtar Handarbetets Vänner öfver hufvud en mångfald af motiv för sina sydda arbeten och man igenkände lätt dess enkla rena mönster i smakfull tillämpning på åtskilliga af de kuddar, dukar m. m. som här voro utställda.

En för Dalarne högst säregen handslöjd är dess spetsknyppling; huru länge den öfvats der är ej med visshet afgjordt; den rör sig med ganska enkla grundformer, hvilka dock sammansatta på talrika sätt bilda en mångfald af mönster. Af samma ålder som dalknypplingen torde den skånska spetstillverkningen vara, båda äro ehuru till sin karakter ganska olika, fullkomligt nationela, och ett antal olika mönster, som Handarbetets Vänner utställde, väckte hos främlingar

en ganska stor uppmärksamhet. En profsamling af dessa svenska spetsar rönste erkännandet att blifva inköpt af konstindustriskolan i Stuttgart.

Härmed torde jag hafva berört det som vid ett besök i Handarbetets Vänners afdelning af årets stora Köpenhamnsutställning tilldrog sig mesta uppmärksamhet. Från många håll har man hört klagomål öfver denna afdelnings undan-gömda belägenhet, och visst är, att om genom ett lyckligare arrangement af de framför interiören placerade stora montrerna, denna presenterat sig såsom afslutning af ett perspektiv, skulle hela svenska afdelningen vunnit ofantligt; men för den lilla utställningen sjelf syntes det afskilda läget ingalunda hafva någon menlig inverkan. Hade man väl kommit förbi de stora kanonerna och allt det öfriga svenska jernet, så öfverraskades man angenämt att derbakom finna en vrå der ett stycke svensk hemtrefnad tycktes ha slagit upp sina bopålar, der man omgafs af idel rika och harmoniska färger och former, alster af en fint bildad qvinlig konstfärdighet och der det qvinliga elementet på ett än angenämare sätt gjorde sig gällande i de damers personer, hvilka med den största älskvardhet och aldrig tröttadt intresse gjorde *les honneurs* i det vackra rummet, besvarade alla frågor och gäfvu alla begärda upplysningar om utställningens enskildheter. Också blef det "Svenska rummet" snart ett slags centralpunkt för umgänget mellan konstintresserade af olika nationer. Den vackra interiören och de rikt fyllda montrerna tilldrog sig så väl landsmännens som främlingars uppmärksamhet, och det sägs att Handarbetets Vänner ha alla skäl att vara tillfredsställda med det ekonomiska resultatet af sin utställning.

Af långt större vikt torde emellertid det konstnärliga resultat vara, till hvilket föreningen genom denna utställning kommit. Dess sträfvan att förädla det qvinliga handarbetet har blifvit känd och erkänd i ett land der detsamma hittills qvadröjt på ståndpunkten af en falsk och smaklös quasina-turalism. En eller annan "omvändelse" berättades också af de damer, hvilka förestodo föreningens utställning och hvilka haft tillfälle att vid offentliga och enskilda samqväm utbyta tankar angående föreningens syften med Danmarks förnämsta auktoriteter på konstslöjdens område. Samma erkännande har kommit föreningen till del från de utländska fackmän, som togo kännedom om dess utställning och sedermera i sina resp. länders press med stort beröm yttrat sig om dess arbeten.

Måtte den seger Handarbetets Vänner härigenom vunnit mana till ett fortsatt arbete i den goda smakens tjänst, sin väg har föreningen redan utstakat, men den skall alltjemt ha att kämpa mot smaklöshetens, oförståndets och modets förderfliga inflytelser.

Erik G. Folcker.

Ur föreningen Handarbetets Vänners årsberättelse meddelas följande: — — — — —

Föreningen har allt mer kunnat glädja sig åt, att genom sin inverkan se nya industrier uppstå i de olika landskapen; så hafva de skånska spetsarne och dalspetsarne endast användts för folkdräktens behof, tills Handarbetets Vänner tog denna industri om hand och bragte dess alster ut i marknaden. Icke ens på de respective tillverkningsorterna kunde förr större stycken änpå $2\frac{1}{2}$ kvarter, afpassade till folkdräktens mössor, uppköpas. I olika delar af landet hafva numera många af allmogens qvinnor sin bergning genom att arbeta åt föreningen. Sålunda väfves inom *Jemtland* band i Offerdalen. Inom *Hel-singland* tillverkas dylika i Bjuråker och Delsbo; på sistnämnda ställe förfärdigas äfven spetsar och broderier, hvilkas ursprungliga teknik man söker upparbeta; dessutom ock delar af de där brukliga folkdrägterna, de svenska folkdrägterna som ju börja användas äfven utom allmogeklassen hafva till och med marknad i utlandet. Inom *Dalarne* har föreningen flera väfverskor i Leksand, hvarifrån de så omtyckta randiga gardinerna i rosengång förskrifva sig; dessutom förfärdigas där band, broderier samt delar af drägter. Från Rättvik fås band och delar af drägter, från Mora band, från Hollsåker och Floda delar till drägter, från Mockfjärd, Brötjärna och Gagnef komma de vackra dalspetsarne. Iom *Östergötland* väfves band i Kisa, och i Wadstena knyplas spetsar, för hvilken industri föreningen dock trots stora uppoffringar af tid och möda icke kunnat uträtta särdeles mycket. Emellertid finnes förhoppning om inträffande förbättring i detta afseende. Inom *Westergötland* väfves yllestramalj. Inom *Södermanland* väfves linnestramalj och i *Halland* väfves band. Inom *Skåne* har föreningen ej mindre än omkring 50 arbeterskor, dels för spetsknyppling, knytning, broderier och fransflätning, dels för konstväfnader såsom flamsk (gobelin) o. s. v. I Stockholmstrakten väfvas jute. I sjelfva Stockholm har dock föreningen sina skickligaste konstväfverskor, och här förfärdigas också hennes flesta broderier.

Föreningen söker äfven uppmuntra mönsterritningen, särskildt genom inköp af inhemska tecknares mönster till väf-

nader och konstsömnader; likaså arbetar föreningen på en samling mönster, aftecknade från gamla värdefulla textilarbeten; hvarjemte föreningen genom att inköpa antika väfnader och broderier, söker rädda gamla mönster och tekniker från glömska och förstörelse.

www.books2ebooks.eu